

професійної підготовки, Управління комплектування, Управління з соціально-гуманітарної роботи, Управління з організаційно-штатної роботи.

Особливу увагу слід звернути на Управління моніторингу і інспектування ДКЗ Національної поліції України, яке створено на базі інспекцій з особового складу ОВС. До основних завдань цих підрозділів віднесено проведення службових розслідувань у випадку вчинення працівниками поліції посадових злочинів, таких як: зловживання, владою, перевищення влади, хабарництво тощо.

Разом з тим потребує термінового вирішення питання прийняття нового Дисциплінарного статуту Національної поліції, до якого безпосередньо зобов'язує ч. 2 ст. 19 Закону України "Про Національну поліцію", в якій чітко записано "підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом" [1].

Отже, на підставі вищенаведеного можна стверджувати про особливе місце Управління моніторингу та інспектування ДКЗ в діяльності поліції, оскільки воно відіграє важливу роль у сприянні дотримання дисципліни і законності в правоохоронних органах. В умовах формування якісно нового складу правоохоронних органів в Україні та очищення від існуючих зловживань з боку працівників цих органів, саме ці підрозділи мають відігравати особливу роль у забезпеченні якісно нового складу поліції, яка покликана гарантувати захист основних прав і свобод людини та громадянина і забезпечувати правопорядок в державі.

Задля вирішення цих завдань необхідно в найкоротші терміни прийняти Закон України "Про Дисциплінарний статут Національної поліції".

Література

1. Про Національну поліцію: закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII// Відомості Верховної Ради України. - 2015. - № 40-41. - Ст. 379.
2. Предпосылки создания инспекции по личному составу. // Милиция. Луганский вариант. Инспекция по личному составу. 70 лет со дня создания службы в Луганской области. — С. 8-12.
3. Про міліцію: закон України від 20 грудня 1990 р. № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 4. - Ст. 20.
4. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ Української РСР : Затверджений Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 29 липня 1991 року № 1368-XII// Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 45. - Ст. 599.
5. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV// Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 29. - Ст. 245.
6. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 лютого 2012 р. № 143// [Електронний ресурс]. - Режим доступу// http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS292.html
7. Інструкція про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12 березня 2013 № 230//Офіційний вісник України. - 2013. - № 30. - Ст. 1043.

Будзинський М. П.,
Здобувач ДНДІ МВС України
Надійшла до редакції: 23.11.2015

УДК 340.15(477)"1970-1982"

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ ВИПРАВНО-ТРУДОВИХ УСТАНОВ У 1970-1982 РР.

Проаналізований генезис нормативного забезпечення пенітенціарної політики радянської держави у 1970-1982 рр. в контексті реалізації каральної політики держави, встановлена система місць ув'язнення в зазначений період, особливості відбування в них покарання в умовах панування командно-адміністративної системи.

Ключові слова: тюрма, колонія, табір, кримінально-виконавча система, позбавлення волі.

Проанализирован генезис нормативного обеспечения пенитенциарной политики советского государства в 1970-1982 гг. В контексте реализации карательной политики государства установлена система мест заключения в указанный период, особенности отбывания в них наказания в условиях господства командно-административной системы.

Ключевые слова: тюрьма, колония, лагерь, уголовно-исполнительная система, лишение свободы.

Genesis of regulatory support penal policy of the Soviet state in 1970-1982 gg. In the context of penal policy, installed prison during this period, especially in serving

their punishment under the rule of the administrative-command system.

Keywords: prison colony, camp, criminal executive system of imprisonment.

Вивчення особливостей діяльності системи ВТУ радянської доби в Україні є особливо актуальним, тому що дозволяє встановити пріоритети каральної політики Радянської держави, відображення цього у нормативно-правових документах і реальній пенітенціарній практиці.

Діяльність системи виправно-трудоустанов 1970-1982 рр. охоплює проміжок часу, коли в СРСР політичний режим і командно-адміністративна система управління вступили в останню фазу свого розвитку. Усі тенденції тодішнього розвитку правової, політичної, економічної і соціальної системи безпосередньо накладали відбиток на функціонування пенітенціарних установ. Тому особливості діяльності виправних установ УРСР ми будемо розглядати у тісному взаємозв'язку з тогочасними реаліями діяльності всієї системи державного управління.

Етап стагнації радянської адміністративно-командної системи позначився загальною політичною консервацією процесів соціально-економічного розвитку.

© В.В. Россіхін, 2015

Призначення В. Щербицького керівником УРСР активувало адміністративно-політичний диктат союзного центру. Республіканське керівництво формувало свою діяльність на безумовне виконання будь-якої, навіть шкідливої для республіки, вказівки з Кремля. Одним з результатів цього стало те, що фактичне безсилля влади перед відомчим диктатом, тиском міністерств, інших органів управління, які, дбаючи лише про розвиток відповідних галузей, роками ігнорували місцеві інтереси, часто навіть не вважаючи за потрібне інформувати ради та виконкоми про свої дії на їхніх територіях. Надмірна централізація і суто відомчі інтереси призвели до перекосів у соціально-економічному розвитку багатьох територій України. Труднощі з житлом, об'єктами соціально-побутових, водопостачання, забрудненість повітря почали нагромаджуватися в Одесі, Кіровограді, Дніпропетровську, Кривому Розі, Черкасах, на Донеччині [1].

За цих умов установи виконання покарань у цілому зберігають консервативні стереотипи діяльності. Переважно це було пов'язано з тим, що МВС УРСР мало союзно-республіканський статус. Відповідно, імперативні вказівки союзного МВС миттєво знаходили свою реалізацію на республіканському рівні. За таких жорстких умов управління адміністративно-командна система залишалася головним гальмом загального прогресу. Це багато в чому залежало від суспільно-політичного ладу, який практично не змінювався. Рутинність політичних умов визначала прорахунки в ході практичного здійснення реформи. Непродумана і непослідовна управлінська політика радянської держави не могла відійти від елементів диктатури. Хребтом адміністративно-командної системи був компартійний апарат. Л. І. Брежнєв, який посилив свої позиції в партійному й державному керівництві, фактично проводив лінію на згортання розпочатих М. С. Хрущовим реформ. Будь-яких заперечень проти волі вищого партійного диктату радянська система управління не допускала. З цього приводу відомий російський економіст Г. Попов писав: "Адміністративна система поступово витравлювала з себе всі чужорідні тіла. Дедалі більше в системі стає керівників, яких вона сама висувала й виробляла. Ці керівники нового типу знали одне: виконувати вказівки. У них був головний принцип: не виділятися з середнього рівня А сам середній рівень ставав дедалі нижчим. Готові до будь-якої директиви, ці керівники самі не виносили ніяких заперечень. Чим більш стандартними й сірими ставали висуванці адміністративної системи, тим більш нестерпним ставало їх ставлення до будь-яких відхилень від стандартів сірості" [2, С. 103].

Неабиякий бюрократизм був притаманний і системі виконання покарань. Стереотип, коли підбір кадрів здійснювався таким чином, що на керівних постах МВС залишалися лише ті, хто здатний був виконувати керівні вказівки центру, був цілком притаманний пенітенціарним установам. Показники успішності виробничої діяльності виправно-трудова колонії дедалі більше залежали від особистих зв'язків. Якщо, наприклад, у начальника колонії були гарні стосунки з працівниками обкому чи міському партії, відповідним міністерством, то він отримував додаткові виробничі замовлення, матеріальні ресурси, вважався успішним керівником.

Незважаючи на це, початок 1970-х рр. ознаменувався для кримінально-виконавчої системи УРСР як період оновлення виправно-трудова законодавства. 23 грудня 1970 р. Верховною Радою УРСР був прийнятий республіканський Виправно-трудова кодекс (далі - ВТК УРСР),

що набув чинності 1 червня 1971 р. [3] На той час це стало значною подією, адже був покладений початок значних перетворень у політиці виконання покарань.

На час вступу в дію ВТК УРСР був єдиним законодавчим актом, в якому систематизовано було викладено норми виправно-трудова права, що регулюють відповідно до Основ виправно-трудова законодавства Союзу РСР і союзних республік порядок та умови виконання кримінального покарання на території УРСР. ВТК УРСР містив всього вісім розділів і 135 статей. Перший розділ визначав завдання та порядок застосування виправно-трудова законодавства. Другий - висвітлював загальні положення виконання покарань. Третій розділ врегульовував порядок та умови виконання покарань у виді позбавлення волі: види виправно-трудова установ, режим, умови та порядок організації праці, засади виховання, загальноосвітнього і професійно-технічного навчання, матеріально-побутового забезпечення і медичного обслуговування, матеріальної відповідальності осіб, позбавлених волі, заходи безпеки й підстави застосування зброї. Четвертий і п'ятий розділи визначали порядок і умови виконання покарання у виді заслання та вислання. Шостий - порядок і умови виконання покарання у виді виправних робіт без позбавлення волі. Сьомий розділ висвітлював підстави звільнення від відбування покарання; розкривав порядок здійснення допомоги особам, звільненим з місць позбавлення волі, нагляду за особами, звільненими від відбування покарання. Норми восьмого розділу врегульовували питання участі громадськості в перевихованні засуджених.

Зміст ВТК УРСР формувалася відповідно до Основ виправно-трудова законодавства Союзу РСР і союзних республік. Кодекс, зокрема, дублює принципи державної політики щодо виконання покарань. Проте на республіканському рівні було закріплено низку важливих положень, які визначали зміст і спрямованість функціонування всієї республіканської системи виконання покарань. При цьому більшість положень цього Кодексу спрямовані на регулювання тих чи інших аспектів виконання одного виду покарання - позбавлення волі. Це вказує, на наш погляд, на певну обмеженість законодавства про виконання покарань України в 1970-1980-ті рр. Вважаємо доцільним звернути увагу на найважливіші положення ВТК:

- розширено інструментарій впливу на засуджених (у ст. 7 встановлювалося, що основними засобами виправлення і перевиховання засуджених є режим відбування покарання, суспільно корисна праця, виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання);

- в обов'язок адміністрації виправно-трудова установ ставилося виконання актів прокурорського нагляду за діяльністю пенітенціарної служби (у ст. 11 основним завданням органів прокуратури всіх рівнів було нагляд за точним і неухильним дотриманням закону в установах виконання покарань);

- сформовано систему виправно-трудова установ, які виконують покарання у виді позбавлення волі (виправно-трудова колонії, тюрми і виховно-трудова колонії та виховно-трудова колонії для неповнолітніх);

- встановлювалися обов'язкові вимоги до режиму в місцях позбавлення волі (згідно зі ст. 28 ВТК УРСР основними вимогами режиму в місцях позбавлення волі була обов'язкова ізоляція засуджених і постійний нагляд за ними, точне і неухильне виконання ними своїх обов'язків, різні умови тримання залежно від характеру та ступеня суспільної небезпечності вчиненого злочину,

особи і поведінки засудженого, носіння одягу єдиного зразка, обмеження на зберігання при собі грошей і цінних речей);

- визначено порядок побачення засудженого з родичами (відповідно до ст. 39 ВТК УРСР встановлювалося, що засуджені мають право на побачення короткострокової тривалістю до чотирьох годин і тривалі - до трьох діб);

- регламентовано умови праці осіб, засуджених до позбавлення волі;

- закріплено основні форми політико-виховної роботи із засудженими (індивідуальна робота, яка провадиться на основі вивчення особи кожного засудженого з урахуванням вчиненого ним злочину, віку, освіти, фаху та інших обставин, що характеризують засудженого, агітаційна, пропагандистська і культурно-масова робота, правове виховання, трудові змагання);

- введено загальнообов'язкове загальноосвітнє восьмирічне і професійно-технічне навчання (ст. 59);

визначено правові підстави для застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї працівниками адміністрації колонії (статті 81, 82);

- встановлено заходи соціальної допомоги особам, що звільнилися з місць позбавлення волі (у гл. 21 ВТК УРСР зазначено, що особи, які звільняються з місць позбавлення волі, забезпечуються безплатним проїздом до місця проживання, продуктами харчування або грошми на дорогу, одягом і взуттям, роботою та ін.).

Набуття чинності ВТК УРСР обумовило початок тенденції до часткового оновлення виправно-трудового законодавства і трансформації виправно-трудової системи. Відповідно до ст. 5 ВТК УРСР Міністерство внутрішніх справ визначалося центральним органом виконавчої влади, що реалізовував державну політику у сфері виконання покарань і здійснював загальне керівництво відповідними установами. МВС наділялося повноваженнями щодо організації і ліквідації виправно-трудових установ. За ініціативою МВС у 1971 р. при районних та міських відділах внутрішніх справ було створено спеціальні комісії по обліку й нагляду за умовно засудженими особами з обов'язковим їх залученням до праці та умовно звільненими з місць позбавлення волі для роботи на виробничих підприємствах [4, с. 250]. Зауважимо, що на протязі наступних двох років було уточнено порядок розміщення засуджених до позбавлення волі у виправно-трудовах установах.

Розвиток системи виконання кримінальних покарань з метою забезпечення ефективності та законності її діяльності викликало необхідність наукового визначення і законодавчого закріплення змісту основних засобів процесу виправлення і перевиховання засуджених. Одним з таких засобів виправно-трудового впливу закон назвав режим відбування покарання. Основним документом, що визначав зміст режиму і порядок його забезпечення, були Правила внутрішнього трудового розпорядку, які набули чинності відповідно до наказу МВС СРСР від 14 січня 1972 р. № 20 "Про введення в дію Правил внутрішнього розпорядку виправно-трудовах установ" [5]. Це був нормативний акт підзаконного значення загальносоюзної дії (при цьому уточнимо, що 10 жовтня 1977 р. Правила 1972 р. будуть відмінені через прийняття оновлених Правил). Цим документом регламентовано мало чи не всі аспекти життя ув'язнених: встановлювалися норми прийому засуджених в установи, правила їх поведінки під час роботи і відпочинку, перелік робіт і посад, на яких забороняється використання засуджених, перелік

і кількість предметів та речей, які вони можуть мати при собі, порядок вилучення заборонених предметів, правила проведення перевірок, побачень, приймання та вручення засудженим посилок, передач, бандеролей та кореспонденції, перелік і кількість продукції харчування і предметів першої потреби, що дозволяються до продажу засудженим, загальні вимоги до обладнання житлових і виробничих зон виправно-трудовах установ.

На додаток до наведеного, встановлюється основна організаційно-структурна одиниця розподілу ув'язнених у середині ВТУ - система загонів. Загін являв собою організаційно-структурну одиницю розподілу засуджених чисельністю від 50 до 120 осіб (залежно від виду режиму виправно-трудової установи).

Наказ МВС СРСР № 370 1971 р. закріпив основи формування загонів: безумовний облік індивідуальних особливостей засуджених, їх віку, освіти, характеру і ступеня суспільної небезпеки вчинених ними злочинів. Було встановлено, що нормальне функціонування загону повинно забезпечуватися стабільністю його складу, а також організацією роботи, як правило, на одному виробничому об'єкті і в одну зміну. Основними засобами виправлення і перевиховання засуджених було: режим відбування покарання, суспільно корисна праця, політико-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених.

Для новоприбулих у виправно-трудовах установи перед їх розподілом по загонах організується спеціальна підготовка в умовах суворої ізоляції від основної маси засуджених - карантин. Наказ підтвердив і закріпив як обов'язкову умову організації трудового використання засуджених принцип "загін - зміна". Пізніше, на початку 1980-х рр., в основу формування загону закладається принцип педагогічної, режимної та виробничої доцільності. Уточнюється принцип комплектування засуджених в загонах: їх розподіл по загонах проводиться комісією з урахуванням індивідуально-психологічних, соціально-демографічних, кримінологічних та інших особливостей особистості, а також наявною спеціальністю та видами робіт, що виконуються засудженими у загонах.

У 1974 р. відбулась реорганізація апарату управління виправно-трудовах установами УРСР. У червні 1974 р. Управління ВТУ МВС України було перетворено в Головне управління ВТУ, що, природно, черговий раз призвело до зміни його структури. Зокрема, до складу Головного управління ВТУ ввійшло управління матеріально-технічного постачання, яке до цього було самостійним структурним підрозділом міністерства, хоча обслуговувало воно, в основному, виправно-трудовах установи.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 08 лютого 1977 р. були внесені доповнення і зміни в Основи виправно-трудового законодавства Союзу РСР і союзних республік [6]. Зокрема, систему виконання покарань доповнено ще одним різновидом колоній - колонією-поселенням для осіб, що скоїли злочин з необережності.

Конституція СРСР 1977 р. [7] створила основу для подальшого вдосконалення радянського законодавства. Приведення всіх його галузей у відповідність до положень Конституції сприяло розширенню прав громадян, громадських об'єднань і трудових колективів, створенню більш ефективних гарантій їх здійснення. З цією метою був виданий Указ Президії Верховної Ради СРСР від 13 серпня 1981 р. "Про внесення змін і доповнень в Основи виправно-трудового законодавства Союзу РСР і союзних республік" [8]. 23 березня 1977 р. Виправно-трудовий

кодекс України доповнений новим розділом - Порядок і умови виконання умовного осуду до позбавлення волі й умовного звільнення з місць позбавлення волі з обов'язковим залученням до праці. У наступні роки вносилися й інші зміни в чинний ВТК УРСР і в структуру Головного управління ВТУ.

Потребують уваги також особливості кримінально-виконавчої політики стосовно неповнолітніх громадян. Відповідно до ст. 12 ВТК УРСР 1970 р. неповнолітні, засуджені до позбавлення волі, відбувають покарання у виховно-трудових колоніях. У 1970-х рр. було посилено роботу з виховання і виправлення неповнолітніх злочинців, які потрапили за ґрати, зокрема запропоновано специфічні форми виховного впливу на неповнолітніх. У Постанові Пленуму Верховного Суду СРСР від 03 грудня 1976 р. № 16 "Про практику застосування судами законодавства у справах неповнолітніх і залучення їх до злочинної та іншої антигромадської діяльності" підкреслено, що при призначенні міри покарання неповнолітнім суди зобов'язані суворо дотримуватись законодавства в частині того, що покарання стосовно таких осіб особливо має бути підпорядковане меті виправлення - перевиховання і запобігання вчиненню нових злочинів [9]. Для досягнення зазначеного було впроваджено специфічну модель поведінки з неповнолітніми засудженими. Зокрема, введено правило, згідно з яким з метою закріплення результатів виправлення, завершення загальної освіти або професійної підготовки засуджені, які досягли вісімнадцятирічного віку і твердо стали на шлях виправлення, можуть бути залишені у виховній колонії до закінчення строку покарання, але не більш ніж до досягнення ними двадцятирічного віку. Залишення таких засуджених проводилось за мотивованою постановою начальника колонії, що погоджувалося з комісією у справах неповнолітніх і санкціонувалося прокурором. При цьому на осіб, що були залишені, поширювалися норми харчування і матеріально-побутового забезпечення, встановлені для неповнолітніх [10, с. 135]. Такий крок було зроблено з метою, щоб неповнолітні не потрапляли до оточення засуджених, які утримувалися у виправно-трудових колоніях, і їх свідомість не зазнавала подальшої криміналізації. Це розглядалося як фактор, що буде сприяти зниженню рівня злочинності.

Важливою особливістю діяльності виправно-трудових установ на початку 1980-х рр. було те, що відбулося остаточне оформлення типового устрою ВТК, який почав складатися ще в 1930-ті рр. Кожна колонія складалася з житлової зони і виробничої (якщо було відповідне виробництво). Житлова зона, у свою чергу, поділялася на ізольовані одна від одної ділянки з тим, щоб у кожному з них могло міститися не більше 250-300 осіб. У житловій зоні розміщувалися гуртожитки, харчоблок, магазин, школа, профтехучилище, лазня з пральною і дезкамерою, перукарня, майстерня з ремонту одягу та взуття, комори, сушильне відділення, приміщення для різних служб адміністрації; крім того, на території житлової зони обладнувалась ізольована будівля з приміщеннями камерного типу і штрафного ізолятора, а також спортивний майданчик, літній майданчик для перегляду кінофільмів і майданчик для перевірок засуджених [11, с. 111]. Виробнича зона являла собою звичайне підприємство з додаванням атрибутів, пов'язаних з охороною та наглядом за засудженими, що там працювали.

Уваги також потребує важлива обставина, яку слід урахувати при аналізі питань, пов'язаних з предметом

нашого дослідження. УРСР за багатьма показниками була найбільш розвинутою республікою СРСР. Мається на увазі, передусім, соціально-економічний розвиток республіки і накопичений інтелектуальний потенціал. Це сприяло тому, що Україна часто ставала полігоном для апробації новітніх моделей функціонування виправно-трудових установ. Так, у жовтні 1981 р. МВС СРСР уперше в історії радянської виправно-трудової системи в м. Харкові за участю представників партійних, радянських, комсомольських, профспілкових органів, трудових колективів, науки, навчальних закладів та практичних працівників правоохоронних органів було проведено науково-практичну конференцію, присвячену обговоренню проблем залучення громадськості до перевиховання правопорушників.

Завдання подальшого розвитку виправно-трудового законодавства у 1980-ті рр. впливають з матеріалів XXVI з'їзду КПРС (відбувся протягом 23 лютого - 3 березня 1981 р.), першочергових напрямів удосконалення всього радянського законодавства [12]. Важливим стало те, що було втілено в життя законодавче закріплення порядку і умов виконання всіх видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, шляхом доповнень та вдосконалення кримінального і кримінально-виконавчого законодавства УРСР. Це пояснюється тим, що з 1980-х рр. силами науковців і практичних працівників МВС СРСР була проведена велика робота по створенню нового законодавства у сфері виконання кримінальних покарань. Основоположними принципами стали такі: необхідність створення єдиного кримінально-виконавчого законодавства, що регламентує виконання всіх видів кримінальних покарань, у тому числі й страти, а також інших заходів кримінально-правового впливу; найбільш повна його відповідність міжнародним стандартам поведінки із засудженими; послідовне здійснення гуманізації та демократизації порядку та умов відбування покарань.

Логічним результатом зазначеного було те, що змінено ст. 31 Основ виправно-трудового законодавства Союзу РСР і союзних республік. Зокрема, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13 серпня 1981 р. відповідно до цих Основ у ВТУ вводилося загальна обов'язкова середня освіта засуджених з числа молоді та обов'язкове загальноосвітнє восьмирічне навчання засуджених, які не досягли 40-річного віку. Крім того, 15 березня 1983 р. прийнято загальносоюзне Положення про порядок і умови виконання кримінальних покарань, не пов'язаних із заходами виправно-трудового впливу на засуджених і затверджене Указом Президії Верховної Ради СРСР [13]. У Положенні регламентувалося виконання: позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; стягнення штрафу; громадського осуду; конфіскації майна; позбавлення військового або спеціального звання; звільнення з посади; покладання обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.

Література

1. Історія державної служби в Україні : у 5 т. / [О. Г. Аркуша, О. В. Бойко, Є. І. Бородин та ін.; відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.]; Голов. упр. держ. служби України, Ін-т історії НАН України. - К.: Ніка-Центр, 2009. - Т. 2. - 512 с.
2. Попов Г. Размышления экономиста по поводу повести Д. Гранина "Зубр" / Г. Попов // Уроки горькие, но необходимые. - М., 1988.
3. Закон України "Про затвердження Виправно-тру-

дового кодексу України" від 23.12.1973 р. № 3325-VII // Відомості Верховної Ради України. - 1971. - № 1. - Ст. 6.

4. Рыбников В. В. История правоохранительных органов Отечества: учебн. пособие [В. В. Рыбников, Г. В. Алексушин]. - М : "Щит-М", 2008.

5. Приказ МВД СССР от 14.01.1972 г. № 20 "О введении в действие Правил внутреннего распорядка исправительно-трудовых учреждений" // Правила внутреннего трудового распорядка в исправительных учреждениях // Электронный ресурс. Режим доступа: <http://all-referats.com/diploms/diplom-38382.html>

6. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 08.02.1977 г. "О внесении изменений и дополнений в Основы исправительно-трудового законодательства Союза ССР и союзных республик" // Ведомости Верховного Совета СССР. - 1977. - № 7. - Ст. 118.

7. Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик от 07.10.1977 г. // Газета "Известия". - 1977. - № 336. - С. 1.

8. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 13.08.1981 г. "О внесении изменений и дополнений в Основы исправительно-трудового законодательства Союза ССР и союзных республик" // Ведомости Верховного Совета СССР. - 1981. - № 33. - Ст. 967.

9. Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 03.12.1976 г. № 16 "О практике применения судами законодательства по делам несовершеннолетних и

вовлечения их в преступную и иную антиобщественную деятельность" // Бюллетень Верховного Суда. - 1977. - № 1. - С. 22.

10. Ашин А. А. Воспитательная колония: история, современность: монография / Ашин А. А.; Владим. гос. Ун-т. - Владимир : Изд-во Владим. гос. ун-та, 2008. - С. 135.

11. Лебедева А. Н. Исправительно-трудовая политика советского государства в послевоенный период (1945-1970 гг.): содержание и организационно-правовые основы реализации: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Лебедева Анна Дмитриевна. - Краснодар, 2005 - С. 111.

12. XXVI съезд Коммунистической партии Советского Союза. Стенографический отчет. - М. : Политиздат. - 1981. - Т 1. - 382 с.

13. Кримінальне та виправно-трудове право в період "застою" // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://uris.org.ua/istoriya-gosudarstva-i-prava-ukrainy/kriminalne-ta-vipravno-trudove-pravo-v-period-zastoyu>

*Россіхін В. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри історії держави і права України
та зарубіжних країн, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Надійшла до редакції: 23.11.2015*